



راهنمای اجرا و نمره گذاری

مقیاس روشی و کسلر کودکان چهار

دیوید و کسلر

جدید انطباق و هنجاریابی:

دکتر رضا عابدی

دکتر احمد نادقی

دکتر محمد ربانی

همراه با ویرایش و تجدید نظر

سرشناسه	: وچسلا، دیوید، ۱۸۹۶-م.
	Wechsler, David
عنوان و نام پدیدآور	: راهنمای اجرا و نمره‌گذاری مقیاس هوش و کسلر کودکان چهار/ دیوید و کسلر؛ ترجمه، انطباق و هنجاریابی محمدرضا عابدی، احمد صادقی، محمد ربیعی.
وضعیت ویراست	: ویراست ۲.
مشخصات نشر	: تهران: علوم رفتاری - شناختی سینا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۲ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-96247-1-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Administration and scoring manual
موضوع	: مقیاس هوش و کسلر برای کودکان
موضوع	: کودکان -- هوش آزمایی
موضوع	: روان‌شناسی -- آزمون‌های کودکان
شناخت افزوده	: عابدی، محمدرضا، ۱۳۴۵ - مترجم
شناخت افزوده	: صادقی، احمد، ۱۳۵۵ - مترجم
شناخت افزوده	: ربیعی، محمد، ۱۳۵۱ - مترجم
رده‌بندی کنگره	: BF ۴۳۲/۵ م ۷ و ۱۳۹۴۵
رده‌بندی دی‌سی	: ۱۵۵/۴۱۳۹۳
شماره کتاب‌شناسی دی	: ۴۱۸۱۹۲۵

نشر علوم رفتاری - شناختی



بر اند: ۱۳۶۷۴

راهنمای اجرا و نمره‌گذاری مقیاس هوش و کسلر کودکان چهار

نویسنده: دیوید و کسلر

ترجمه، انطباق و هنجاریابی:

دکتر محمدرضا عابدی - دکتر احمد صادقی - دکتر محمد ربیعی

مدیر اجرایی: فائز رحیمی

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

چاپ: ۱۳۹۵

قیمت: ۹۸۰۰ تومان

شابک: 978-600-96247-1-3

ISBN: 978-600-96247-1-3

آدرس: بزرگراه شهید باقری - بین رسالت و فرجام - ضلع غربی بزرگراه - شماره ۷۸

تلفن: ۷۷۲۹۷۲۷۳ - ۷۷۲۹۹۵۹۹

ایمیل: nashr@sinapsycho.com آدرس سایت: sp@sinapsycho.com

کلیه حقوق قانونی و شرعی برای ناشر محفوظ است.

تکثیر تمام یا قسمتی از این اثر به هر صورتی ممنوع است.

نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

فهرست مطالب

۴	سخن ناشر
۵	مقدمه
۹	راهنمای اجرا و نمره گذاری
۱۲	طراحی با مکعب ها
۱۶	شباهت ها
۳۹	فراخوانی و نام
۴۳	مفاهیم تصویری
۴۶	رمز نویسی
۵۰	واژگان
۷۲	توالی حرف و عدد
۷۵	استدلال تصویری
۷۸	درک مطلب
۱۰۱	نمادیابی
۱۰۴	تکمیل تصاویر
۱۰۸	خط زنی
۱۱۱	اطلاعات عمومی
۱۱۷	حساب
۱۲۲	استدلال کلامی
۱۲۸	جدول نمرات معیار و هوش بهرها

سخن ناشر

اهمیت علوم و فن آوری های شناختی به دلیل جایگاه و تأثیر شگرف مستقیم و غیرمستقیم آن بر زندگی فردی و اجتماعی انسان ها به سرعت رو به افزایش است. این امر در میزان رشد فعالیت های پژوهشی - آموزشی همراه با توسعه ابزارها و کاربرد علوم و فن آوری های شناختی در کشورهای پیشرو و همچنین کشورمان در سال های اخیر قابل مشاهده است. برای پیشرفت و بهره مندی از این حوزه، تسهیل و تسریع کسب و تولید علم روزآمد، همراه با توسعه و به کارگیری فن آوری های شناختی، متناسب با شرایط و نیازهای جامعه از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

موسسه تحقیقات علوم رفتاری - شناختی سینا با بیش از دو دهه ارائه خدمات علمی - پژوهشی در حوزه های مربوطه و به عنوان اولین طراح و تولید کننده تجهیزات آزمایشگاهی و کلینیکی روانشناسی و سرام افزارهای شناختی و توان بخشی شناختی در ایران، سعی در تحقق سهم خود در شکوفایی این حوزه از دانش و توانمندی کشور داشته است.

اکنون در دهه سوم فعالیت، به امید اینکه هستی بخش، با ورود به حوزه نشر علوم رفتاری - شناختی در صدد پیمودن گامی دیگر در انجام وظیفه و رسالت خود در اعتلای این بخش از دانش هستیم. همچون گذشته که با استفاده از راهنمایی ها و دیدگاه های بی دریغ شما، در بهینه سازی و اصلاح کارها کوشیده ایم، اکنون نیز در انتظار یاری شما فرهیختگان، اساتید و دانشجویان گرامی برای بهتر پیمودن این مسیر هستیم.

افتخار نشر ذهن مایه های علمی و دانش شما در حوزه های مرتبط با شناخت و رفتار برای "انتشارات علوم رفتاری - شناختی سینا" موجب افتخار و مباهات خواهد بود.

مدیر مسئول

مقدمه

ارزیابی هوشبهر، علاوه بر موقعیت‌های بالینی در مشاوره‌های تحصیلی، شغلی و گزینشی، در برخی مشاغل و حتی موارد قانونی مورد نیاز می‌باشد (آیکن^۱، ۱۹۹۶، آناستازی^۲، ۱۹۹۰). نیاز به استفاده از آزمون‌های هوش در جامعه‌ی ما بر کسی پوشیده نیست، حتی عامه‌ی مردم نیز بدین نیاز واقف‌اند (رضویه و شهیم، ۱۳۷۹). یکی از معتبرترین آزمون‌های هوش، آزمون‌های هوش و کسلر می‌باشد که برای سه گروه سنی پیش دبستانی، کودکان و بزرگسالان تهیه شده است. اولین مقیاس هوشی و کسلر در سال ۱۹۳۹ تحت عنوان مقیاس هوشی و کسلر بلویو^۳ به منظور سنجش هوش بزرگسالان انتشار یافت. این مقیاس بعداً مورد تجدید نظر قرار گرفت و در سال ۱۹۵۵ با عنوان مقیاس هوشی و کسلر برای بزرگسالان^۴ (ویس) منتشر شد.

فرم تجدید نظر شده‌ی این آزمون در سال ۱۹۸۱ منتشر شده که توسط عابدی و همکاران در ایران منبازی شد. در سال ۱۹۹۷ و کسلر بزرگسالان سه^۵ منتشر شد که هنوز در ایران حتی ترجمه نیز نشده است.

علاوه بر بزرگسالان، و کسلر برای گروه‌ی پیش دبستانی نیز اولین آزمون خود را تحت عنوان مقیاس هوشی و کسلر برای پیش دبستانی^۶ در سال ۱۹۷۶ منتشر کرد. این آزمون ویژه‌ی سنین ۴ تا ۶/۵ ساله بود. رضویه و شهیم این مقیاس را در شهر شیراز هنجارایی کردند. چند سال بعد این آزمون تجدید نظر شد. فرم تجدید نظر شده‌ی این آزمون ویژه‌ی کودکان ۳ تا ۷ ساله بود. در سال ۱۴۰۱ و کسلر پیش دبستانی سه^۷ منتشر شد، اما هیچ‌یک از این دو فرم در ایران مورد بهره‌برداری قرار نگرفته است.

اگر چه و کسلر در ۱۹۳۹، زمان انتشار اولین آزمون خود را بیان اینکه بیشتر آزمون‌های هوشی موجود برای دانش آموزان ساخته شده و استفاده از این آزمون برای بزرگسالان جالب نیست، سعی داشت بیشترین تلاش خود را در جهت ساخت آزمون‌های ویژه بزرگسالان نماید ولی دیری نپایید که در سال ۱۹۴۵ اولین آزمون هوشی ویژه‌ی کودکان و یا در واقع دانش آموزان را منتشر کرد. این آزمون که تحت عنوان مقیاس هوش و کسلر برای

1 - Aiken

2 - Anastasi

3 - Wechsler - Bellevue scale

4 - Wechsler Adult Intelligence scale (WAIS)

5 - Wechsler Adult Intelligence Scale- Third Edition

6 - Wechsler preschool and Primary Scale of Intelligence

7 - Wechsler preschool and Primary scale of Intelligence - Third Edition

کودکان^۱ انتشار یافت، فرم نزولی مقیاس وکسلر بلویو بود. بسیاری از ماده‌های آن از میان ماده‌های مقیاس بزرگسالان انتخاب و ماده‌های مشابهی به‌هر یک از آزمون‌های فرعی افزوده شدند. فرم تجدید نظر شده‌ای از این مقیاس در سال ۱۹۷۴ منتشر شد. این فرم برای کودکان ۶ تا ۱۶ ساله تدوین شده بود (آناستازی، ۱۳۷۱). در ایران شهیم (۱۳۷۳) این مقیاس را در شهر شیراز هنجاریابی کرد.

به‌نظر می‌رسد پرکاربردترین آزمون وکسلر، آزمون وکسلر کودکان باشد، چرا که حتی وکسلر و همکارانش بیشتر از دو مرتبه اهتمام به تجدید نظر و بررسی این مقیاس کرده‌اند به‌قسمی که تا کنون چهار فرم از این مقیاس منتشر شده است، در حالی که از مقیاس‌های دیگر سه فرم انتشار یافته است. در سال ۱۹۹۱ مقیاس وکسلر کودکان سه^۲ و در سال ۲۰۰۳ مقیاس هوشی وکسلر چهار منتشر شد. اگر چه در هر تجدید نظری سؤال‌ها مطابق با روز تغییر می‌کرد و تغییرات اندک دیگری نیز ایجاد می‌شد ولی مقیاس وکسلر کودکان چهار، فرم کاملاً متفاوتی است. هوشی در مفاهیم نظری نیز این تفاوت به‌چشم می‌آید. یعنی همه‌ی مقیاس‌های وکسلر، سه نوع بهره هوشی به‌دست می‌دهند در حالی که از وکسلر کودکان چهار، پنج نوع هوشبهر است. تغییرات عمده‌ی این مقیاس باعث شده است بتوان از آن استفاده‌های زیادی در راهبردهای مشاوره تحصیلی نمود.

تغییراتی که در وکسلر کودکان ۳ نسبت به وکسلر کودکان تجدید نظر شده انجام شده بود، عبارت بودند از:

۱- خرده آزمون نمادیابی^۳ به‌خرده آزمون‌های هوشی اضافه شده و همراه با مازها، خرده آزمون انتخابی محسوب می‌شدند. یعنی در واقع تعداد خرده آزمون‌ها، از ۱۲ به ۱۳ خرده آزمون افزایش یافته بود.

۲- خرده آزمون واژگان، تغییر یافته بود یعنی واژگان منسوخ حذف شده و واژگان جدید اضافه شدند.

۳- ظاهر آزمون تا حدی جذاب‌تر شده بود. مثلاً تصاویر گرافیکی اضافه شده و کتابچه طراحی با مکعب‌ها و آزمون تکمیل تصاویر، جذاب‌تر شده بود.

1 - Wechsler Intelligence Scale for children (WISC)

2 - Wechsler Intelligence Scale for children (Third Edition)

3 - Symbol Search

راهنمای اجرا و نمره گذاری مقیاس هوش و کسلر کودکان ۷

تغییراتی که در وکسلر کودکان چهار نسبت به وکسلر کودکان سه انجام شده است بسیار زیاد و کیفی است و عبارتند از:

- ۱- سه خرده آزمون تنظیم تصاویر، الحاق قطعات و مازها حذف شده‌اند.
 - ۲- پنج خرده آزمون جدید اضافه شده که عبارتند از: مفاهیم تصویری^۱، توالی حرف و عدد^۲، استدلال تصویری^۳، خط‌زنی^۴ و استدلال کلامی^۵.
 - ۳- برخی ماده‌های خرده آزمون‌های طراحی با مکعب‌ها، شباهت‌ها، واژگان درک مطلب، نمادبایی، تکمیل تصاویر، اطلاعات عمومی و حساب تغییر کرد.
 - ۴- از اجرای آزمون هوش وکسلر کودکان چهار، پنج نوع هوشبهر حاصل می‌شود: هوشبهر درک مطلب کلامی^۶، هوشبهر استدلال ادراکی^۷، هوشبهر حافظه فعال^۸، هوشبهر سرعت پردازش^۹ و هوشبهر کل^{۱۰}.
- به منظور انطباق بینجاریابی این آزمون برای جامعه‌ی ایران، طی یک طرح پژوهشی به سفارش سازمان آمار و پرورش استان چهارمحال و بختیاری و نظارت دانشگاه اصفهان، آزمون از شرکت روان‌سناسی خریداری و پس از ترجمه، سؤال‌های آن با فرهنگ ایرانی و خصوصاً فرهنگ بومی استان چهارمحال و بختیاری انطباق داده شد. به این ترتیب فرم فارسی آزمون تهیه و طی یک مطالعه مقدماتی روی ۱۰۰ نفر از سنین مختلف، درجه‌ی دشواری سؤال‌ها تعیین گردید. آزمون نهایی فراهم آمده، در ۱۶ منطقه‌ی استان چهارمحال و بختیاری روی بیش از ۹۰۰ نفر اجرا شد و ولی به دلیل مخدوش بودن برخی پاسخ‌نامه‌ها از پاسخ‌نامه‌ی ۸۷۲ نفر جهت تهیه‌ی نسخه‌ی نهایی بکار استفاده شد، در طول انجام مطالعه‌ی اصلی، نمونه‌هایی نیز جهت تعیین پایایی و روایی آزمون انتخاب شد و به‌طور کلی در بررسی نهایی به‌جز دو خرده آزمون طراحی با مکعب و رمزنویسی، سایر خرده آزمون‌ها در شکل، محتوی و ترتیب سؤال‌ها تغییراتی داشتند.

-
- 1 - Picture concepts
 - 2 - Letter - Number sequencing
 - 3 - Matrix reasoning
 - 4 - Cancellation
 - 5 - word reasoning
 - 6 - Verbal comprehension
 - 7 - Perceptual reasoning
 - 8 - Working memory
 - 9 - Processing speed
 - 10 - Full scale

هنجاریایی: با استفاده از نمرات ۸۷۲ نفر در ۹ گروه سنی، جدول تبدیل نمرات خام به نمرات معیار تهیه شد. برای تهیه‌ی این جدول‌ها نمرات خام ۱۵ مقیاس با تبدیل غیر خطی به نمرات Z تبدیل شد و نمرات Z به نمره‌های معیار با میانگین ۱۰ و انحراف معیار ۳ تبدیل شد. سرانجام این نمرات به ۵ هوشبهر با میانگین ۱۰۰ و انحراف معیار ۱۵ تبدیل گردید. این پنج هوشبهر عبارتند از: هوشبهر درک مطلب کلامی، استدلال ادراکی، حافظه‌ی فعال، سرعت پردازش و هوشبهر کل. گزارش کامل سه سال فعالیت پژوهشی در خصوص ترجمه، انطباق، تعیین روایی و پایایی و تهیه‌ی جدول هنجار برای آزمون هوشی وکسلر کودکان چهار در معاونت پژوهشی دانشگاه اصفهان موجود است. آنچه در این نوشتار ارائه می‌گردد، شیوه‌ی اجرا، نمره‌گذاری و تعیین هوشبهر کودکان ۶-۱۶ ساله می‌باشد. امید است آزمون‌گران با مطالعه‌ی دقیق این راهنما بتوانند ارزیابی دقیقی از هوشبهر کودکان داشته باشند و از این نمرات علاوه بر سنجش هوش در راهنمایی تحصیلی نیز استفاده نمایند.

در پایان ضمن ذکر اسرارمان آموزش و پرورش استان چهارمحال و بختیاری، معاونت پژوهشی دانشگاه اصفهان و هیأت رئیسه‌ی آنانی که در این پروژه همکاری داشته‌اند، از آزمون‌گران هوش تقاضا می‌شود چنانچه با خواندن دستورالعمل آزمون، امکان اجرای آن برایشان میسر نیست با مجریان پژوهش تماس حاصل نمایند تا از دقت آزمون کاسته نشود. ضمناً جهت انجام ویرایش‌های بعدی مجریان پژوهش متولسانان همگان خصوصاً اساتید گرامی و آزمون‌گران محترم درخواست می‌کنند نظرها و پیش‌نهادها، خود را به آدرس: دانشگاه اصفهان- دانشکده علوم تربیتی- گروه مشاوره ارسال نمایند.

راهنمای اجرا و نمره گذاری

مقیاس هوشی و کسلر چهار از ۱۵ خرده آزمون تشکیل شده است که از این ۱۵ خرده آزمون، ۱۰ خرده آزمون جزء آزمون‌های اصلی است و تنها این ۱۰ خرده آزمون اجرا می‌گردد. به عبارت دیگر برای سنجش هوش کودکان از ده خرده آزمون استفاده می‌شود و در صورتی که به هر دلیلی امکان اجرای خرده آزمون‌های اصلی وجود نداشت، از خرده آزمون‌های تکمیلی به عنوان جایگزین استفاده می‌شود. برای اجرای خرده آزمون‌های تکمیلی یا اختیاری باید توجه داشت خرده آزمونی انتخاب شود که هماهنگ با خرده آزمون اجرا شده باشد.

همانطور که در مقدمه بیان شد، در مقیاس هوشی و کسلر چهار، پنج نوع هوشبهر سنجیده می‌شود که شامل هوشبهر کلی و چهار هوشبهر درک مطلب کلامی، استدلال ادراکی، حافظه فعال و سرعت پردازش است. بر اساس تست مقیاس‌های هوشی و کسلر برای سنجش هر هوشبهر از چند خرده آزمون استفاده می‌شود که شامل حداقل دو خرده آزمون اصلی و یک خرده آزمون تکمیلی یا اختیاری است.

بنابراین در صورتی که امکان اجرای خرده آزمون اصلی نباشد، خرده آزمون اختیاری اجرا می‌شود و به عنوان مثال هوشبهر حافظه فعال از دو خرده آزمون اصلی فراخنای ارقام و توالی حرف و عدد و خرده آزمون اختیاری حساب تشکیل شده است. چنانچه امکان اجرای هر کدام از خرده آزمون‌های اصلی این هوشبهر نباشد، بین پنج خرده آزمون اختیاری موجود در مقیاس هوش و کسلر چهار، تنها می‌توان از خرده آزمون اختیاری حساب استفاده کرد که مربوط به همین هوشبهر است. در جدول زیر خرده آزمون‌های اصلی و اختیاری به تفکیک هوشبهرها آمده است. با توجه به جدول شما می‌توانید خرده آزمون اختیاری مربوط به هر هوشبهر را شناسایی و در صورت لزوم اجرا نمایید.